

Uitkomstsucces van Kievit *Vanellus vanellus* en Scholekster *Haematopus ostralegus* in Loon-West

Henk Jan Ottens en Willem van Manen

Nestsucces van Kievit en Scholekster nabij Loon was vrij hoog in 1995. Ruim 70% van alle gestarte nesten bij de Kievit (inclusief vervolglegels) resulteerde in uitlopende jongen. De meeste mislukkingen kwamen op conto van landbouwwerkzaamheden. Vervolglegels werden precies 18 dagen na het mislukken van het eerste legsel synchroon gestart op een naastliggend perceel. Synchronisatie is mogelijk belangrijk bij het verjagen van predatoren.

In het voorjaar van 1995 werd door de auteurs in een zijdal van de Drentsche Aa ten westen van Loon (Amersfoortcoördinaat 237-559) het uitkomstsucces van Kievit- en Scholekster nesten bijgehouden. Dit gebied ligt langs een weg die wij gebruikten om in onze vaste inventarisatiegebieden te komen, zodat zonder veel extra moeite frequent nesten konden worden gezocht en gecontroleerd.

Gebied

Het landschap ten westen van Loon is tamelijk gevarieerd (Figuur 1). De onderzochte (genummerde) percelen bestaan hoofdzakelijk uit vrij vochtig, extensief gebruikt grasland, met uitzondering van percelen 2 en 4, waarop in de loop van het broedseizoen aardappelen werden gepoot. Perceel 2 was aanvankelijk maïsstoppeiland, perceel 4 was weiland. Perceel 1 was in 1995 in gebruik als hooiland, perceel 3 lag te koop (en ligt dat nog steeds) en werd niet bewerkt. Deze strook werd in mei voor de sier ingezaaid met gras. De percelen 5 t/m 12 werden zo nu en dan beweid met paarden, schapen en koeien.

Het najaar van 1994 en de daaropvolgende winter waren neerslagrijk, zodat de percelen in het voorjaar natter waren dan normaal.

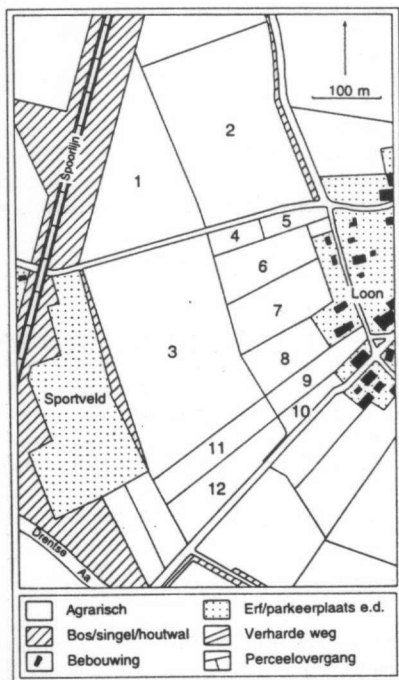
Werkwijze

Nesten werden gezocht door met verrekijker en/of telescoop de percelen systematisch af te zoeken op broedende vogels. Opgespoorde nesten werden vervolgens zo snel mogelijk bekeken en gemarkeerd met een stok op enkele meters afstand van het nest. Wanneer een nest niet direct werd gevonden, werd niet langer dan enkele minuten doorgezocht om verstoring te voorkomen. Bekende nesten werden regelmatig gecontroleerd om een goed beeld van het broedverloop te krijgen. Bij een nestcontrole werden aanwezigheid van een broedend vrouwtje, legsel/broedselgrootte en staat van de eieren (warm/koud/aangepikt) genoteerd. Bij controles van voltallige legfels kort na elkaar werd volstaan met de constatering van een broedend exemplaar. Gegevens werden per nest genoteerd op een nestkaart.

Het legbegin werd bij de Kievit teruggerekend door uit te gaan van een broedduur van 27 dagen en vijf dagen voor het completeren van het legsel. Bij Scholeksters werd 32 dagen gerekend voor het leggen en uitbroeden van de eieren (Glutz von Blotzheim *et al.* 1975). Doordat niet alle nesten in de vroege eifase werden gevonden, is het mogelijk dat het percentage uitgekomen nesten zijn overschat.

Rigoureuze landbouwkundige ingrepen als het ploegen en poten van aardappelen op perceel 2 en het scheuren van perceel 3 werden geregistreerd. Het aanaarden en spuiten van de aardappelen ontsnapte aan onze aandacht.

De in het gebied vermoedelijk belangrijkste predator van weidevogellegfels, de Zwarte Kraai *Corvus corone*, werd niet geïnventariseerd in het broedseizoen. In november 1995 echter werden alle bosjes en singels afgelopen op niet-afgetakelde nesten. We gaan er vanuit dat de verspreiding van deze nesten op zijn minst een indruk geeft van het aantal aanwezige kraaieparen in het broedseizoen.

Figuur 1. Overzicht van het onderzoeksgebied. De onderzochte percelen zijn genummerd. View of the study area, with numbered studied plots. Hatched = woodland, hedgerows, dotted = sportsfield, white = farmland, black = houses.

Figuur 2. Verspreiding van nesten van Kievit, Scholekster en Zwarte Kraai. Bij de Kievit is onderscheid gemaakt tussen eerste broedsels (april) en vervolglegels (mei). Distribution of nests of Lapwing (dots, repeat layings open), Oystercatcher (squares) and Carion Crow (stars).

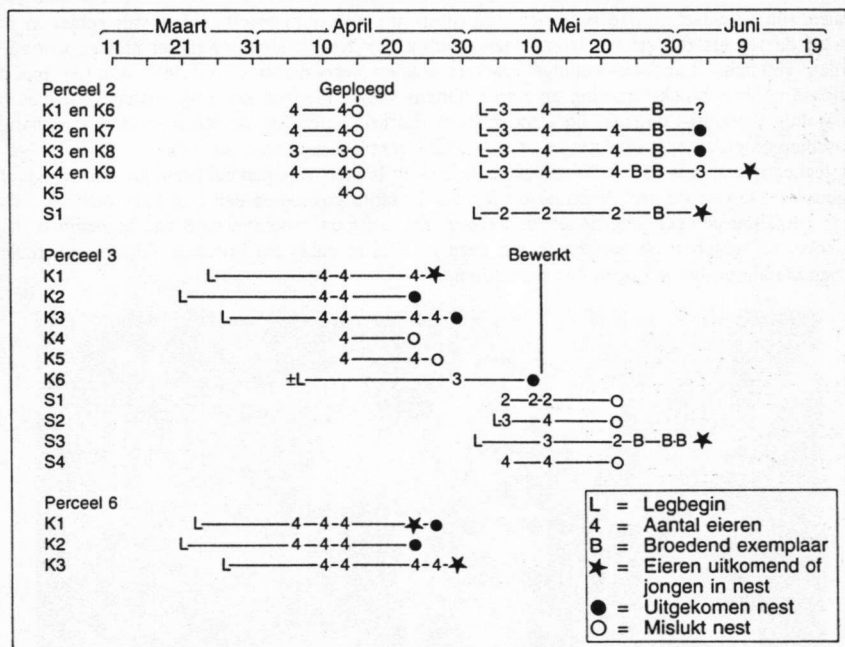

Resultaten

Kievit

Kievitsnesten werden gevonden vanaf 6 april. Het teruggekende legbegin van zes eerste broedsels viel gemiddeld op 24 maart (SD=2.8). Het broedverloop van de afzonderlijke paren is weergegeven in Figuur 3. In totaal werden 18 kievitsnesten gevonden, waarbij in 17 gevallen het broedsucces werd vastgesteld (één nest werd in een later stadium niet teruggevonden; K6 van perceel 2). Van de 17 overgebleven legfels kwamen er tien uit (59%). Zeven nesten mislukten, waarvan vijf door het omploegen van het maïsstoppeband (perceel 2). Bij de twee andere mislukte nesten werd het nest leeg aangetroffen zonder sporen van jongen of alarmerende ouders; hier was vermoedelijk predatie in het spel.

Achtien dagen nadat perceel 2 was omploegd (waarbij vijf nesten verloren gingen) werden exact synchroon vier nieuwe legfels gestart, waarvan er minimaal drie uitkwamen. Aannemend dat het hier om vervolglegels ging, is het uitkomstsucces bij alle aanwezige paren 77%.

Figuur 3. Broedverloop van paren Kievit (K) en Scholekster (S) in Loon-West in 1995.

Breeding performance of Lapwing (K) and Oystercatcher (S) pairs in Loon-West in 1995. L = onset of laying, 4 = clutch size, B = breeding individual, star = eggs hatching or hatchlings in nest, black dot = eggs successfully hatched, open dot = failed nest.

Scholekster

De eerste scholeksternesten werden gevonden op 6 mei (Figuur 3). Kort daarop (11 mei) werd perceel 3 -het perceel met vier van de vijf nesten- bewerkt. Hoewel daarbij de nesten werden gespaard, waren bij de volgende controle drie van de vier nesten mislukt. Het leek erop alsof de paren hun nesten in de steek hadden gelaten, getuige het ontbreken van alarm bij de nestcontrole. Bij de resterende twee nesten kwamen de jongen uit. Het teruggerekende legbegin in drie nesten viel gemiddeld op 2 mei ($SD=0.6$).

Zwarte Kraai

Er werden in het op de kaart weergegeven gebied van 54 ha drie gaaf ogende nesten op regelmatige afstand van elkaar gevonden (Figuur 2). De gevonden dichtheid is vermoedelijk iets hoger dan het Drentse gemiddelde van 2.1 paar/100 ha (van Dijk 1989).

Discussie

Het percentage uitgekomen nesten was bij de Kievit zeer hoog. Onder de tien uitgekomen nesten bevonden zich zes eerste broedsels die tussen 21 en 27 maart waren gestart. Dit betekent dat vroege legsels bij Kieviten, in tegenstelling tot wat veel eierapers beweren, zeer wel succesvol kunnen zijn. Waarschijnlijke predatie vond plaats bij twee kievitsnesten. Dit valt echter in het niet bij de legsels die zeker (5) en waarschijnlijk (3) door landbouwwerkzaamheden om zeep werden gebracht. Landbouwkundige werkzaamheden veroorzaakten in 1994 ook de meeste verliezen onder scholeksternesten bij Assen (Ottens 1994). Predatie komt weliswaar voor maar is van weinig betekenis, ondanks de aanwezigheid van drie paren Zwarte Kraai en de kleinschalige landschapsstructuur (wat predatie in de hand kan werken; Beintema *et al.* 1995).

Het legbegin was zowel bij Kievit als Scholekster binnen een perceel sterk gesynchroniseerd (Figuur 3). De tweede golf Kieviten op perceel 2 startte bovendien een dag later met eileg dan de op hetzelfde perceel broedende Scholekster. Dit wijst op synchronisatie van legbegin binnen een soort en tussen twee soorten indien deze in elkaars nabijheid broeden. Dit zou voordelen kunnen bieden bij het verjagen van predatoren.

Foto. Kievitsnest met twee pulli en aangepikt ei, Amerika, 15 mei 1986 (Rob G. Bijlsma)

Summary: Nest survival in Lapwing *Vanellus vanellus* and Oystercatcher *Haematopus ostralegus* near Loon-West

Nest survival of Lapwings and Oystercatchers was recorded in 54 ha of farmland in Central Drenthe in 1995 (Fig. 1 and 2). Of 18 Lapwing nests found, the outcome was known in 17: 10 nests were successful and 7 nests failed (at least 5x farming practices, 2x probably predation). Four repeat-layings were started synchronously 18 days after failure of the first laying; at least three of these nests successfully hatched, bringing the total nest survival to 77% (Fig. 3). Of five nests of Oystercatchers, two survived till hatching.

Literatuur

- Beintema A., Moedt O. & Ellinger D. 1995. Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt & Co., Haarlem.
- van Dijk A.J. 1989. Drentse broedvogelaantallen. Drentse vogels 2/3: 163-188.
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E. 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 6. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Ottens H.J. 1994. Broedsucces van Scholeksters *Haematopus ostralegus* in de omgeving van Assen. Drentse Vogels 7: 10-13.

Adressen:

Henk Jan Ottens, Groningerweg 34, 9738 AB Groningen
Willem van Manen, Groenkampen 123, 9407 RM Assen

